

Жагро

Өнүккөн өлкөнү куралы!

жарчы вести

13 апреля 2018 года №1 (110)

e-mail: agro.mir.2009@mail.ru

5-бет

Ат-Башыга бадыйраң
бадырайткан Адилет

3-бет

Чек араны бекемдеген
айыл өкмөт

2-бет

Илгери үмүт-ишке ашпаган
мектеп

Айыл чарба, тамак-аш өнөр жай жана мелиорация
министри МУРАШЕВ Нурбек Мурпазылжанович:

"ЖАЗГЫ ТАЛАА ЖУМУШТАРЫ ИЙГИЛИКТҮҮ ЖҮРҮҮДӨ"

2-бет

ЗОЛОТАЯ ИСТОРИЯ

АЙСУЛУУ
ТЫНЫБЕКОВОЙ

Каждая тренировка – это шаг вперёд. Каждая пропущенная тренировка – это два шага назад. Это девиз каждого профессионального спортсмена. А шаг назад, ведь значит быть пораженным, пораженным в своих глазах, что не позволит себя сильным духом спортсмен, который с первой тренировки знал, какой путь для себя выбрал. В нашей республике спорт на этапе борьбы, условий для покорения мира лишь базовые, но у нас есть поистине талантливые спортсмены-патриоты, которые знакомят большой спорт с Кыргызстаном и кыргызстанцев с большим спортом. Это не каждому по силам, но, однако нашей героине удалось победить и стать достойным примером для подрастающего поколения, она вдохнула в сердца кыргызстанцев надежду быть в ряду первых. Айсулуу Тыныбекова – лицо спорта, золотая медалистка по вольной борьбе среди женщин и первая участница Олимпийских игр.

(Продолжение стр. 5-8)

Урматтуу окурман!

“АГРО ВЕСТИ” гезити жарыкка чыкты!

Биздин газета Кыргызстандын ММКларынын арасындагы белгилүү бир боштукту толтуруу үчүн чыга баштады. Эмне үчүн? Анткени, жарык көргөн газеталардын көпчүлүгү саясий кырдаалды же болбосо шоу-бизнес жаңылыктарын чагылдырып турганы менен белгилүү. Ал эми биздин өлкөнүн басымдуу бөлүгүн айыл жергеси түзөт. Биздин газетабыздын девизи айтып тургандай айыл өнүкмөйүн өлкө өнүкпөйт. Аны жакшы түшүнгөн мамлекет башчыбыз Жээнбеков Сооронбай Шарипович 2018-жылды “Региондорду өнүктүрүү жылы” деп жарыялашы жөн жерден эмес. Биз да өлкөбүздүн өнүгүшүнө салымыбызды кошуу максатында аталган гезитти жарыкка чыгарууну туура көрдүк.

Газетабызда айыл чарбасы кантип өнүгүп жатат, айыл жергесинде эмне ийгиликтер, эмне проблемалар бар? Ушул сыяктуу орчундуу суроолорго жооп бергенге аракет жасайбыз. Андан сырткары элеттен чыккан белгилүү инсандар кимдер? Айыл жергесинин тарыхы кандай? Каада-салт, үрп-адат сыяктуу кызыктуу материалдарды чагылдырылып турабыз.

Биздин газета элет менен бийликтин ортосунда көпүрө болуу максатын да көздөйт. Ар кандай суроолорго жооп кылып, кеңеш берчү бурчу да бар. Урматтуу окурман сиз жиберген ар бир маалымат, кабар эч качан жерде калбайт. Биз сиз үчүн эмгектенебиз. Газетанын ар бир санын өлкөнүн алыскы аймактарына чейин жеткиребиз. Биздин жазган материалыбыз сиздердин жүрөктөн орун алышын тилек кылып, сиз үчүн ушул газетаны тартуулайбыз!!!

Сиздерди урматтоо менен,

Башкы редактор Азамат ДҮЙШӨНБАЙ уулу

“АГРО ВЕСТИ” маалымат - рекламалык газетасына жазылыңыз!
Жазылуу Кыргыз Республикасындагы бардык почта түйүндөрүндө жүргүзүлөт.

Жазылуу индекси: 68505

Которуу жолу менен 6 айга 437 сом 64 тыйын;
Нактай төлөө жолу менен 445 сом 46 тыйын;

“АГРО ВЕСТИ” МААЛЫМАТ -РЕКЛАМАЛЫК ГЕЗИТИ
“БИРИККЕН УЛУТТАР УЮМУНУН ЖЕРЛЕРДИН ЧӨЛГӨ
АЙЛАНУУСУНА КАРШЫ КОНВЕНЦИЯСЫНЫН (БУУ ЖЧК)
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА МААЛЫМАТ БОРБОРУН
ТҮЗҮҮ” ДОЛБООРУНУН АЛКАГЫНДА “САМР АЛАТОО”
КООМДУК ФОНДУНУН КОЛДООСУ МЕНЕН ЖАРЫККА
ЧЫКТЫ.

САМР алатоо
коомдук фонд
общественный фонд
тоолуу аймактардын
туруктуу өнүгүшү үчүн
для устойчивого
развития горных регионов

Долбоордун максаты: Кыргызстанда БУУ ЖЧК Маалымат борборун түзүү аркылуу кургак жерлерди жашылдандыруу жана деградацияны азайтуу.

САМР Алатоо коомдук фонду Борбордук Азиянын тоолуу аймактарынын туруктуу өнүгүүсүнө көмөк көрсөтүп, жергиликтүү коомчулуктун жашоосун жакшыртууга салым кошуп келет. Борбордук Азиянын суу жана жер потенциалын башкаруу жаатындагы мыкты улуттук жана эл аралык тажрыйбаны ыңгайлаштыруу жана өнүктүрүү менен бирге, табигый ресурстарды туруктуу пайдаланууну колдоп келет.

САМР Алатоо – алдыңкы Борбордук Азия аймактык бейөкмөттүк уюм, ал табигый ресурстарды ар тараптуу башкаруу үчүн дүйнөдө кеңири таралган заманбап ыкмалары жана шаймандары менен белгилүү.

» **Жаз жарыш...**

Айыл чарба, тамак-аш өнөр жай жана мелиорация
министри МУРАШЕВ Нурбек Мурпазылжанович:

"ЖАЗГЫ ТАЛАА ЖУМУШТАРЫ ИЙГИЛИКТҮҮ ЖҮРҮҮДӨ"

Өлкөбүздө жазгы талаа жумуштары жогорку деңгээлде жүрүп жатат. Айыл чарба эмгекчилердин алдында мамлекетибизди, элди биринчи кезекте тамак аш менен камсыздоо жана экспортко кетчү товарларды сапаттуу өндүрүү милдети турат.

2018-жылдын түшүмү үчүн -144,3 миң гектар жерге күздүк буудай, 15,2 миң гектарга арпа, же өткөн жылдан 13,5 миң га көп себилген.

Жалпы себүү аянттары – 1 млн. 211,7 миң га аянтты түзүп, өткөн жылга салыштырмалуу пайдаланылбаган жерлерден 4,6 миң гектарга кеңейиши божомолдонууда. Жазгы талаа иштерин өткөрүүгө айыл чарба өсүмдүктөрүнүн үрөндөрү менен камсыздоо жана себүү кондициясына жеткирүү болуп саналат.

Бүгүнкү күнгө айыл чарба өсүмдүктө-

86% тракторлор, же республикада болгон 21504 трактордун 18380 даанасы ишке даярдалды.

• **Үрөн сепкичтердин -87,0%, же 2849дун 2480ни даяр,**

• **Трактор соколорунун -89,0%, же 8780дин 7753ү даяр,**

• **Тиштүү малалардын - 91%, же 17399дун 16268 комплекти даяр.**

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2018-жылдын 14-февралындагы № 92 токтому менен бекитилген «Айыл чарбасын каржылоо-6» долбоорунун алкагында «Айыл Банк» ААК, РСК Банк жана башка республиканын коммерциялык банктары аркылуу айыл чарба тармагын өнүктүрүүгө айылдык товар өндүрүүчүлөрүнө акчалай кредит берилүүдө.

2018-жылдын сугат мезгилине даярдоо үчүн 190 млн.сом каралган, жана бир да-

рүнүн үрөн менен камсыздалышы буудай-арпа орто эсеп менен 96,5 пайызга камсыз болду. Бир топ үрөн дыйкандарга товардык кредит катары бөлүнүп берилип жатат.

Эл аралык донорлордун финансылык колдоосу менен Коомдук үрөн фондусу аркылуу:

• **327-тонна жаздык буудайдын,**
• **616 тонна-жаздык арпанын,**
• **891,5 тонна-картөшкөнүн, 29,5 тонна-эспарцеттин жана 2,9 тонна беденин үрөндөрү жерине чейин жеткирип берип жатышат.**

Дыйкандарды күйүүчү-майлоочу майлар менен камсыздоо маселеси дагы негизинен чечилип, алардын баасын төмөндөтүү маселеси да чечилди.

Учурда Республиканын баардык облустарында тракторлорду, себүүчү жана жер иштетүүчү айыл чарба техникалардын ремонтун уюштуруу иштери жүргүзүлүүдө. Жаздын эрте келишинен чарбакер субъектилер айыл чарба техникаларын эртерээк даярдашууда, ал эми жогоруда айтылгандай алардын көпчүлүгү учурда жер айдап жатышат.

» **Билим жашоо чырагы**

ИЛГЕРИ ҮМҮТ- ИШКЕ АШПАГАН МЕКТЕП

Мындан туура төрт жыл мурун 2014-жылдын 4-декабрында Тоң районуна караштуу Кара-Коо айылында жаңы мектеп курула баштаган. Бул окуяны жалпы айыл эли жана мектеп жамааты өтө кубанычтуу кабыл алышып, эрте бүтүшүн тилек кылышкан. Андан бери төрөлгөн бала төрткө чыкты. Жаңы мектептин курулушу дубалы тургуча жакшы эле жүрдү. Бирок ошондон кийин кан буугандай токтоп калды. Жаңы мектепте окуйбуз деген жаш жеткинчектер менен мугалимдердин үмүтү өчүп бараткан өңдүү. Курулуштун аягына чыкпай калышына эмне себеп болду?

“Салынып жаткан мектепке мамлекеттик бюджеттен 49 миллион сом каралган. Бул курулушка ЖЧК “Азия интер” курулуш компаниясы жооптуу. Долбоор боюнча эки кабаттуу 350 орунга ылайык, спорт залы менен курулмак. Учурда дубалы гана тургузулуп, спорт залынын чатыры жабылган. Бирок фундаментинен жарака кетип, иш токтоп калды. Кайрадан оңдоо убакытты талап кылды. Азыркы учурда 19 миллион 700 миң сомдук иш аткарылып бүткөн. Андан бери акча бөлүнө элек. Бюджеттен каражат бөлүнгөндө гана ишти улантуу мүмкүнчүлүгү болот”- деп билдирди айыл аймак башчысы Азамат Ботолаев.

Мектеп директору Анара Ботолаеванын айтуусу боюнча курулушту көзөмөлгө ала турган жергиликтүү депутаттардан турган комиссияга мектептин өкүлдөрү кошулган эмес. Биз 2015-жылы 30-октябрда мамлекеттик бийликке кат жөнөткөнбүз. Алардан жооп келип, курулуш убагында бүтөрү кабарланган. Бирок иш жылган жери жок. Анара Ботолаева курулуп жаткан мектепте класстар талапка жооп бербей тургандыгын айтты. Анткени мектепте ар бир класста 30-35ден окуучу окуйт. Ал эми жаңы мектептеги бөлмөлөр 20 окуучуга ылайыкталган. Бул маселе кандай чечилет?

Учурдагы мектептин абалы оор. Эки имараттан турганы менен биринчиси 1965-жылы салынган. Эскилиги жетип, полдору чирип, эшик, терезелеринен суук өтөт. Кыш мезгилинде от жагылса да класстар жылыбайт. Окуучулар сабак учурунда куртка, баш кийим менен отурушат. Жалпы 13 класстык бөлмө болсо, анын жарымынан көбү авариялык абалда. Буга карабай күн жак бетинен 8 классты жамап-жазгап алышкан. Кокусунан окуучу менен мугалимди дубалы басып же пол түшүп кетсе алардын өмүрүнө ким кепилдик берет? Албетте эч ким. Ал эми экинчи корпус 2006-жылы 230 орунга ылайыкталып салынган. Бирок, мектепте жалпы окуучулардын саны

659га жетет. Жыл өткөн сайын окуучулар көбөйүп, класстарга батпай барат. Айрым учурда үчтөн отурган убактары да кездешет.

Мына ошентип окуучу менен мугалим күзгү жалбырактай саргарып күткөнү-күткөн. Ал эми дубалы курулган мектепти ишке киргизчү киши жок. Жалп өчкөн чырак сымал, жанган үмүт да өчүп барат...

ДЕПУТАТ МАСЕЛЕ КӨТӨРДҮ

Ат-Башы районундагы Бирилик айылында жаңы мектеп курула баштаган. Салтанаттуу түрдө 2013-жылы капсула салынган. Бул иш-чарага жалпы айыл эли кубанышып, көктөн издегени жерден табылгандай болгон. Көп өтпөй иш токтогон. Бул маселе боюнча Жогорку Кеңеште Жылдыз Мусабекова Баатырбек Алмазбеков менен биргеликте бир канча жолу көтөрүп чыккан. Бирок бул маселеге эч бир көңүл бурулбаганын баса белгилеп, курулуш ордунан козголбогонун Өкмөттүн өкүлүнө билдирүү жасады.

**АЙТЫЛГАН МАСЕЛЕ
АТКАРЫЛДЫБИ?**

Өкмөткө караштуу архитектура, курулуш жана турак жай-коммуналдык чарба мамлекеттик агенттиги 2017-жылы социалдык объектилерге көңүл бурулаарын маалымдаган. Ал эми Билим берүү жана илим министри Гүлмира Кудайбердиеванын сөзү боюнча 2017-жылы буга чейин бүтпөгөн 192 мектеп аягына чыгарылмак. Мындан тышкары 28 мектеп капиталдык ремонттон өтмөк. Өлкө боюнча 750 мектеп интернетке туташтыруу пландалган. Ар бирине телевизор коюлуп, санарип “Илим жана Билим” каналына кошулуп, билим берүүнүн сапатын жакшыртуулары айтылган.

2017-жыл аяктады. Жогоруда айтылгандар аткарылдыбы же кагаз жүзүндө эле калдыбы? Бул боюнча азырынча маалымат берише элек.

Диана ДОКТУРБЕК кызы

» Дүйнөдө

БРИТАНИЯ-РОССИЯ

Кийинки убакта Россиянын чалгындоо кызматтарынын полковниги Скрипалдын кызы Юлия экөөнүн Британиянын Солзбери шаарынын аймагында белгисиз химиялык зат менен ууландырылышы Британия менен Россиянын гана эмес батыш өлкөлөрү менен Россиянын ортосундагы мамилелерди абдан курчутуп салды. Британиянын Премьер-Министри Тереза Мэй дароо билдирүү жасап, бул кылмыштуу ишти Россия ишке ашырды. Алар бул кылганы үчүн жооп бериш керек деп катуу айыптады. Россия болсо ууландырууга эч кандай тиешеси жок экендигин айтып так далилдеп берүүсүн талап кылды. Эки ортодо маселе курчуп, адегенде Британия андан кийин Россия 23төн дипломаттарын чыгарып жиберди. Муну менен эле каршылашуу токтоп калган жок. Тереза Мэй Евро-

союздун жыйынына барып сөз сүйлөп, Россия Европага чабуул жасап жатат, аларга каршы чогуу турушубуз керек. Британияны колдоп силер дагы Россиялык дипломаттарды чыгарып жибергиле деп суранды. Натыйжада Европанын бир топ өлкөлөрү андан тышкары АКШ, Канада, Австралияда Россиялык дипломаттардын бир тобун чыгара баштады. АКШ мамлекети өлкөдөн 60 россиялык дипломатты чыгарып жиберүү жөнүндө чечим кабыл алды. Россия да жөн жаткан жок, ал өлкөлөрдүн ошончо дипломатын жооп иретинде чыгарып жиберди. Бирок ушу күнгө чейин Британия Скрипаль жана анын кызы ууландырылган зат Россияныкы экендигин далилдей албай жатат. Бул күчөп кеткен дипломатиялык жаңжал эмне менен бүтөөрү белгисиз.

СИРИЯДАГЫ ЖАҢЖАЛ

Кийинки жылдары “Ислам мамлекети” деп аталган жан кечтилердин уюгу Сирияда жарандык согуш отун тутанткан. Ага каралашкан батыш өлкөлөрүнүн бириккен аскер күчтөрү анча ийгиликке жеткен эмес. Же айрым бир аналитиктер айткандай ийгиликке жетүүнү максат кылышкан эмес. Андан кийин Сириянын мамлекет башчысы Башар Асаддын расмий кайрылуусу менен согуш аракеттерине Россия аралашты. Бул өлкөнүн аскер космостук күчтөрү “Ислам мамлекетинин” куралдуу күчтөрүн алсыратып, бир далайынын чет өлкөгө качып кетүүгө аргасыз кылды. Сириянын аймагынын көпчүлүк бөлүгүн Башар Асаддын Өкмөтү көзөмөлгө алды. Каршылашкан топтор дае болсо бар. Айрымдарын батыш өлкөлөрү колдоого алат. Алардын таянычы болгон борбор шаар Дамаскинин тегерегинде жайгаш-

кан Чыгыш Гута калаасында жанкечтилердин ири тобу жайгашып алып, борбор шаарды көздөй снаряд атып турган. Россиялык куралдуу күчтөрдүн жардамы менен өкмөттүк аскерлер бул аймактагы куралчандарды талкалай алды. Улам улам сүйлөшүүлөрдүн натыйжасында бир нече жолу тынчтык тынымдары жарыяланып жай эл да, куралын таштаган согушчандар да чыгарылып жатты.

» Казакстанда

НУРСУЛТАН НАЗАРБАЕВДИН КИТЕБИ ЖАРЫК КӨРДҮ

Казакстандын президенти Нурсултан Назарбаевдин “Эгемендүүлүк доору” (Эра независимости) деген китеби жарык көрдү. Ал китептин бет ачары дароо эле 3 жерде, Казакстан, Россия жана Арменияда болуп өттү. Бул китепте казак мамлекетинин эгемендүүлүктү алган 90-жылдардан берки өсүп-өнүгүшү, басып өткөн татаал жолу сүрөттөлөт. Эгерде кимде-ким Казакстандын тарыхына кызыкса сөзсүз таап окушу керек. Буга чейин Нурсултан Назарбаев жөнүндө китептер чыккан жана анын

жашоосун чагылдырган документалдуу кино да тартылган.

» Өзбекстанда

КОҢШУЛАРЫ МЕНЕН БОЛГОН МАМИЛЕ ЖАКШЫРУУДА

Өзбекстандын Ислам Каримов дүйнөдөн кайткандан кийин анын ордун ээлеп калган Шавкат Мирзиёев башкача саясат жүргүзө баштагандыгы белгилүү. Биринчи кезекте ал коңшулар менен мамилени оңдоого аракет жасап жатат. Мурдагы мезгилде Өзбекстандын Тажикстан менен болгон мамилеси бир топ эле татаалдашып начарлап кеткен. Эки өлкөнүн лидерлери эл аралык жыйындарда бири-бири менен чогуу болуп калса таптакыр мамиле куруп сүйлөшчү эмес. Шавкат Мирзиёев Тажикстандын лидери менен мамилени оңдоду. Андан сырткары Кыргызстан менен дагы бир топ татаал маселелери бар эле. Маселен чек ара проблемасы. Бул түйүндүү проблеманы аз аздан болсо да чечүү башталды. Чек арага жакын жашаган калкты сүйүнткөн маселе өз ара өтүү, тосмолору иштей башта-

ды. Жергиликтүү калк туугандары менен жолугушуу жана ар түрдүү маселелерин чечүү үчүн коңшу мамлекетке кире алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болду. Бул тосмолор далай мезгил жабык турган. Мирзиёев Россия менен болгон мамилени да жакшыртып, чөлкөмдөгү эл аралык уюмдардын ишине активдүү аралаша баштады.

» Кыргызстанда

БЕЛАРУСИЯ МЕНЕН АЛАКА

Беларусиянын Кыргызстандагы элчиси Андрей Стречко билдиргендей Кыргызстан менен Беларусиянын ортосундагы соода жүргүзүү жылдан жылга жакшырууда. 2017-жылы көрсөткүч 150 миллион АКШ долларын түздү. “2016-жылга салыштырганда 2 эсе көп. Бирок көбүнчө товарлар Беларусиядан алынып келинүүдө. Ал эми Кыргызстанда болсо экспорттун көлөмү өтө төмөн. Андрей Стречко Кыргызстандын экспорттун көбөйтүү үчүн биргелешкен аракеттер көрүлүп жатканын айтты. Маселен, Кыргызстандын

региондору менен Беларусиянын областтарынын ортосундагы карым-катнашты күчөтүү зарыл. Кыргызстандын бир топ айыл чарба продукцияларына Беларусиянын кызыгуусу бар. Ошондой эле эки өлкө “Беларусь” тракторлорун жыйноону Кыргызстанда куруу жөнүндө сүйлөшүүлөрдү баштады. Бул максат ишке ашса эки өлкө үчүн тең экономикалык жактан пайда алып келмек.

» Аймактарда

ЧЕК АРАНЫ БЕКЕМДЕГЕН АЙЫЛ ӨКМӨТ

Аламүдүн районунун Васильевка айыл аймагынын башчысы Аида Казбекова кызматкерлери менен биргеликте 2300 көчөттү Чу дарыясынын боюна отургузду. Айыл аймак башчынын айтымында көчөт отургузуу менен айыл аймакты эле көрктөндүрбөстөн Чу дарыясын жээктерин бекемдөө максаты биринчи орунда турат. Чу дарыясынын жээктерин сууга жедирип, айдоо аянттарды эрозияга учуратпоо максатында тамыры терең, бийик өсө турган бактарды отургузушканын баса белгиледи. Васильевка айыл аймагынын башчысынын алгылыктуу иштерине ыраазычылык билдирген тургундар арбын. Мындай көрктөндүрүү иштери “Аймактарды өнүктүрүү жылына” карата дагы уланаарын аталган аймактын аппаратынан билдиришти.

Эске сала кетсек, Чу дарыясын жээктерин суу жеп кеткендиктен канчалаган гектар жерлер жараксыз акыбалга келип, ал тургай чек ара маселеси да бар экени жашыруун эмес. Чек араны бак тигип бекемдеп жаткан айыл аймак башчынын аракети колдоого алынаарында шек жок.

Кутман РЫСКЕЛДИЕВ

ТАЛАСТА ГОЛЛАНДИЯНЫН САРЫМСАГЫ ӨСТҮРҮЛҮҮДӨ

Бакай-Ата районунун Боо-Терек айылынын тургуну Бақыт Борукуев 20 сотых жерге сарымсак өстүргөнүн Акипресс сайтынын кабарчысына айтып берген. «Өзүм дыйкандын үй бүлөсүндө чоңойдум. Ушул убакка чейин төө буурчак өстүрчүмүн. 1 жылдан бери сарымсак тигип сатып келем. Мага «сарымсак тигип киреше тапсаң болот» деп иним Бекжан сунуштаган. Быйыл 20 сотых жерге сарымсактын 2 түрүн тиктим. Бири өзүбүздүн эле сарымсактын болсо, экинчиси голландиядан алынып келинген үрөн экен. 20 сотых жерге 250 кг сарымсак тиктим. Ар бир кг 120 сомдон сатып алдым. Сарымсак 2 жолу чабылып, 1 жолу отолот. Сөңгөктөрүн жулуп турам. 20 күн сайын суу ичип турат. Азыркы учурда биринчи чабагын чаап жатабыз. 1 айдан кийин экинчи чабыгы башталат. Түшүмдү июль айынын орточо ченинде берип калат. Казып алып кургатып сата берем. Былтыр 1 кг 100 сомдон сатып жакшы киреше тапкам. Күз айынан бери айдап, тигүү менен жалпы 36 миң сом каражат жумшалды».

Сагынбек Райымбеков Кочкор районунун алдыңкы фермерлеринин бири. Көп жылдан бери бодо мал багуу менен алектенет. Бир нече жыл мурун фермердин бодо малдары "шарп" илдетине кабылып калды. Алгач бир уйу ооруп андан калган малдарына да жукту. Фермер эмне кылаарын билбей, айылдык мал доктурга кайрылат. Адис малдын абалын көрүп дароо түшүндү. Айылдагы малдарга жугуп калбасы үчүн жакшылап дарылоо аракетин көрдү. Натыйжада аракет оң жагына чечилди. Муну менен Сагынбек жаныбарларынын гана эмес, жалпы элдин ден-соолугун сактап кала тургандыгын түшүнөт. Райондо Сагынбек Райымбековго ок-

шогон фермерлер көп. Алар да жыл сайын үй жаныбарларына жугуштуу ооруларга каршы эмдөө жүргүзүп турушат. Кокус малдарынын арасынан шектүү мал болсо аймактык ветврачтарга кайрылышат. Алар алдын алып илдетти жок кылуу аракетин көрүшөт.

Кочкор районунда ветеринардык фитосанитардык коопсуздугу боюнча кызмат бар жана ар бир айылдык аймактык ветврачтар иштейт. Алардын негизги

кек шаарына жөнөтүшөт. Эгер кандайдыр бир ооруга шек чыкса ветеринардык санитардык эрежеге ылайык аракеттер жасалат. Акыркы 6-7 жылдын аралыгында малдан коркунучтуу оорулар каттала элек, себеби жеке ветеринарлар өз ишин жоопкерчиликтүү алып бара жатканында жана калк маселени терең түшүнгөнүндө дейт, - райондук башкы эли Мусабек Абдыкеримов.

Кыргызстанда ЕАЭБ талаптарына

ды. Идентификациялоо райондук фермерлерге эт, сүт продукциясын сыртка кенен алып чыгууга шарт түзөт.

Кочкор району боюнча ийри мүйүздүү мал 38742 баш, кой-эчкилер 219882, жылкылар 25316 башты түзөт.

Азыркы учурда Кочкор районунда бодо малды адалдап союу цехи иштеп жатат. Анда фермерлердин малын сатып алышат. Ишканада турциялык жабдуулар орнотулган. «Тойбосс» ишканасына эт жөнөтүшөт. Жергиликтүү 15 адам иш менен камсыздалган. Бул жерде күнүнө 40-50 баш бодо мал союлат. Бул ишкана 2017-жылдын сентябрь айынан бери иштеп жатат. Бүгүн Урмат Кадыров алыскы жайыттан бодо малын ишканага алып келип өткөрдү. Ишкананын мал дарыгери келген малды клиникалык кароодон өткөрүп текшерип, анан кабыл алды. Малды союу технологиясы так сакталып, ветеринардык санитардык экспертиза жүргүздү. Союлган эт "халал" стандартына жана ЕАЭБтин техникалык регламентине ылайык болуусу зарыл. Элди таза продукция менен камсыздандыруу, эң негизги милдет экенин ишкананын ветеринардык врачы Улукбек Мамадилов баса белгиледи.

Ветеринардык көзөмөл Кочкордук малчыларга чоң жардам берүүдө.

КОЧКОРДО МАЛ ИЛДЕТИ ЖОККО ЭСЕ

милдети райондогу жан-жаныбарлардын арасында жугуштуу оорулардын тар-

рап кетпешине бөгөт коюу. Малдын ылаңын алдын-ала дарылоо жана көзөмөлдөө үчүн кан алып райондун ветлабораториясына өткөрүшөт. Лаборатория тилекке каршы азыркы технологиялык баардык талапка жооп бере албайт. Ошентсе да бир топ анализ жүргүзөт. Калган анализдерди Биш-

ылайык баардык малды идентификациялоо мыйзамы кабыл алынган. Ансыз мал чарба продукциясын экспорттоо мүмкүн эмес.

Жан-жаныбарларды идентификациялоо, алардын эсебин алуу жана аныкталган форма боюнча документтерди жол-жоболостуруу чарба жүргүзүүчү мал ээсинин эсебинен жүзөгө ашырылат. Малдын бардыгында "бирка" болот. Бирка боюнча маалыматтар компьютерге киргизилет, ошону менен көзөмөлдөнөт. Малдарды толук эмдөө жана изилдөө аркылуу өзгөчө коркунучтуу оорулардын таркап кетишине бөгөт коюлат. Кочкор районунда бодо малды идентификациялоо 2017-жылдын февраль айында баштал-

Тилек МОЙДИНОВА

Яководство – бизнес высокогорий

Наргиза Чодонова – эколог, изучает вопросы эффективного яководства в горах Тянь-Шаня Кыргызстана. Во время экспедиционных поездок проводила визуальные наблюдения и опросы жителей Кара-Кужурского, Сары-Булакского, Мин-Булакского и Он-Арчинского айылных аймаков, занимающихся разведением яков:

- 90% Кыргызстана – это горы, а яки пасутся именно на высокогорных пастбищах. Поэтому мясо, молоко, масло яка считаются ценными пищевыми продуктами. Шерсть и пух – применяются для изготовления теплой одежды, жир – в косметологии, можно с уверенностью отметить, что яководство – безотходная отрасль, - отметила Чодонова.

Рыскелди Калиев еще с советских времен занимается разведением яков. По его словам, основной проблемой в яководстве является отсутствие новых селекционных работ:

- Яки стали однородными и их рост с каждым годом уменьшается. Хотелось бы из других регионов или стран привезти яка-производителя для улучшения породы. В среднем, один як весит 300 кг, а ячиха – 240 кг. В осеннее время яков можно продать за 40-50 тысяч сомов, теллят – в среднем за 18 тысяч. Зачастую на скот нападают волки, только в прошлом году они съели 3-х яков.

Карагул Аттокуров – яковод со стажем. В летнее время пасут скотину на пастбище Солтонсары:

- Яки окупают себя сами. Нужно хорошо смотреть за ними. Вовремя применять вакцины против болезней скота,

В Кыргызстане яков обычно разводят в высокогорных районах, свыше 2500 м над уровнем моря. А на больших высокогорьях – обширные горные пастбища, наиболее приемлемые именно для яков. Как известно, яки круглый год находятся на естественных пастбищах и не требуют дополнительной заготовки кормов, специальных помещений для содержания, являясь исключительно пастбищным скотом.

чтобы животное было здоровым, сами заготавливаем корм. Ячье мясо продаем на рынке в Бишкеке, иногда покупают мясо и здесь на месте.

Наиболее важными критериями яководства можно отметить: экологически чистое мясо, фактор здоровья, и, безусловно, вкус. Гурманы также ценят натуральность, легкость в потреблении и вкусовые качества. Можно попробовать много интересных блюд и продуктов в национальном колорите. Что особенно привлекательно – мясо яка постное, без холестерина, ведь это животное выпасается в высокогорной зоне, что отражается на качестве и вкусе мяса.

Как отмечает яковод **Намазбек Жолчиев**, житель села Он-Арча, пастбища являются основной кормовой базой для яка. В малом количестве, конечно, заготавливаются корма из ячменя. В конце мая

скот перегоняется на летнее пастбище.

О безотходном использовании яководства говорится немало. Но, в данный момент, к примеру, шерсть яка сейчас не используется в производстве. У нас шерсть лежит просто так. Яки обычно дают молоко от 1 до 1,5 литров в день, молоко в 3 раза гуще, чем коровье.

В рамках проекта «Эффективное яководство

водство в горах Тянь-Шаня Кыргызстана» проводятся мероприятия по сохранению биологического разнообразия горных пастбищ в долине Кара-Кужур, расположенном в Тянь-Шане Кыргызстана. Специалисты изучают природный капитал высокогорных лугов для разработки технико-экономических обоснований для развития эффективного яководства с соблюдением принципов экологического земледелия. Как отмечают сами исследователи проекта, природа Кыргызстана способствует развитию яководства, что в новых экономических условиях, может стать одной из основных отраслей, способствующих экономическому и социальному развитию горных районов.

Зарина ЭСЕНБАЕВА

АТ-БАШЫГА БАДЫРАҢ БАДЫРАЙТКАН АДИЛЕТ

Күнөсканаларда жашылчаларды өстүрүп, андан пайда таап, үй-бүлөсүн баккан замандаштарыбыздын саны жыл сайын арбып барат. Анткени, ишкерчиликтин бул түрү биздин өлкөдө эми гана жанданууда. Чакан күнөсканадан түшкөн каражат кризис шартында үй-бүлөлүк казынага кошумча киреше алып келген жакшы бизнес болууда. Кышы 6-7 айга созулган, шарты катаал алыскы Ат-Башы районунда күнөсканага жер-жемиштерди өстүрүп, андан аз да болсо киреше таап жаткандардын бири - Адилет Айнишов. Ал Ат-Башы районунун Кызыл-Туу айылында жашап, чакан күнөсканасында бадыраң өстүрөт. Бадыранды мындай кой, буудай толук бышпаган Ат-Башынын климатында мына ушундай жер-жемиштерди өстүрүү үчүн эмне деген мээнет талап кылынаары айтпаса да белгилүү. Айылдыктарды аз да болсо витамин менен камсыздап жаткан Адилеттин ишине ыраазы болуп, күнөсканасы менен таанышып келдик.

Элеттик ишкердин айтуусунда, ал бул ишти көпкө ойлонуп, көзү жеткенден кийин, инилери менен кеңешип, алардын колдоосу менен баштаган. "Күнөскананы иштетип кете алам деп өзүмө ишенип куруп баштагам. Алгач күнөскана боюнча атайын окууларга барып окуп келдим. Бул ишкерлик менен алек болгон адамдардан кеп-кеңеш сурап, тажрыйба алмаштым. Ошентип өткөн жылдын жаз айында ишке кириштик. Мартта биринчи үрөндү айдадык. Негизи бадыраң 1,5 айдан кийин бышат, ошентип аныбыз майда түшүмүн бере баштады. Бардык эле иш биринчи кыйынчылык менен коштолот эмеспи, анын сыңарындай мен дагы башында жакшы көнө албай, аябай кыйналдым. "Баштаба, баштаган соң таштаба" дегендей, ушунча баштап алып, бир аз кыйынчылыкка чыдабай таштап салбайын деп, өжөрлөнүп, чымырканып отуруп, иштин ыгын таап кеттим. 250 түп отургузган элем, андан 500 кило бадыраң алдым. Аны айыл ичиндеги дүкөндөргө коюп, Ат-Башынын базарына алып чыгып саттым. Май айында Чүйдөн келген бадырандар Ат-Башыда кымбат болуп жаткан. Мен kilosун 30-50 сомдон саттым. Эч кандай дары-дармексиз, колго өстүрүлгөндүктөн, анын үстүнө базар баасынан алда канча арзаныраак болгондуктан, бадырандарым бат эле сатылып кетти" - дейт элеттик ишкер. Адилет жай ичи ишин токтотуп, бадыраң айдабагандыгын айтат. Анын да жөнү бар. Себеби, жер-жемиш бышып, арзанчылык болуп турган кезде чыгымын актабай калат эмеспи. Азыр эми экинчи түшүмү бышып, күнүгө бадыраң жыйноо менен алек. Бу жолкусунда деле 250 түп бадыраң айдаптыр. Биринчисине салыштырмалуу, бул түшүмү жакшы болгон дыйкандын кубанычында чек жок. Азыркы жыйнап жаткан бадырандарын ал эки ай мурун, ноябрь айында отургузган экен. Кыш ичи бадыраң кымбат болуп, kilosун 150 сомдон сатып жатканын айтат. Күнүнө терилген 10-15 кило бадыранды айыл-апа, кошуна-колонго, андан артканын Ат-Башы, Нарындын базарына алып чыгат. Эгер көбүрөөк

болуп калса, Бишкекке деле алып кетет экен. Адилет түшүмүн бир айдан кийин толук жыйнап бүтөт. Андан кийин дароо эле кайрадан отургузарын билдирди. Адилет Айнишов учурда 2 кыздын атасы. Жубайы Гулзат үй кожойкеси. Үй иштери жана балдарын тарбиялоо менен алек. Ал эми Адилет күнөсканадагы ишти толугу менен өз мойнуна алган. "Бул өсүмдүктөрдү өзүм эле карайм. Таң аткандан баштап түнкү саат 12 ге чейин алек болом. Жумуш менен эки-жака 2-3 күнгө кетсем өсүмдүктөрүм кадимкидей жүдөп, башкача болуп калат. Буларды үй-бүлөмдөй эле көрүп, ооруп калса дарылап, сууну жылытып берип, жылуулугун тез-тез карап көзөмөлдөп турам. Негизи күнөскана иштетүү аябай эле түйшүктүү жумуш. Өзгөчө Ат-Башынын катаал шартында өстүрүү оор. Себеби, бадыраң сууну көп талап кылган, жылуулукту сүйгөн өсүмдүк. Кыш-жай дебей, бир температурада өстүрүү зарыл. Күнөскананын ичиндеги абанын нормасы 16 градустан жогору болушу талапка ылайык. Ат-Башынын шартында абаны 16 градустан төмөн түшүрбөй кармап туруу канчалык кыйын экенин элестетип көрүнүз. Бирок ошого карабай аракет кылып жатабыз. Кудайга шүгүр, жыйынтыгы жаман эмес. Мен кадимкидей эле меш салып, жылыткыч орнотком. Күндүн жылуулугу да маанилүү. Эгер күн ачык болсо, күнөскананын ичиндеги бадырандардын түшүмдүүлүгү да жакшы болуп, 10-15 кг чейин түшүм берип турат. Ал эми күн бүркөлүп суук болуп калса, бадыранды күн алыс теребиз" - дейт ал Айыл тургунунун бул күнөсканасы 1 сотых жер аянтын ээлейт. Келечекте ушул эле күнөскананы кеңейтип иштетүүнү максаты кылып, ушул эле сыяктуу дагы бир күнөскана куруп жатыптыр. Жаз алды менен ал жерге дагы бадыраң отургузуп, ишке киргизээрин айтты. Андан сырткары да башка жер-жемиштерди өстүрүп, кийинчерээк зелень, петрушка, укроп, салат чөптөрүн айдоону пландап жатыптыр.

Жазнура ТОКТОБОЛОВА

ЗОЛОТАЯ ИСТОРИЯ АЙСУЛУУ ТЫНЫБЕКОВОЙ

СЕКЦИЯ МЕЧТЫ

4 мая 1993 года в городе Майлуу-Суу Джалал-Абадской области было суждено родиться завоевательнице, Айсулуу, назвали родители своего четвёртого малыша. Выросла девочка медицинских работников крепкая духом в селе Тендик Кочкорского района Нарынской области. Ребёнком она недоумевала, почему нет мест, где она могла-бы учиться новому и укреплять свои силы. Это был первый сигнал на пути к неизвестному ещё спорту. Мечтать, стать спортсменкой она не переставала! И живя в ожидании чуда, точнее секций пока гоняла с местными мальчишками в футбол или же состязалась в баскетболе. И вот спустя много лет, впервые в школе открылась секция по каратэ, куда Айсулуу Тыныбекова долго не думая записалась. Возможно, судьба пошла ей навстречу. Ведь жизнь любит покорителей и мечтателей, которые готовы трудиться и доказывать.

ЖЕНСКАЯ ВОЛЯ

И открылась дорога на женскую вольную борьбу, связующим звеном выступил одноклассник, который занимался вольной борьбой. В 10-м классе он предложил Айсулуу принять участие в первенстве Нарынской области по женской борьбе. На тот период у нее собственно не было опыта борьбы, ни поставленной техники да и приемов она знала немного. Несмотря на это, своей силой воли одолела всех соперниц и заняла первое незабываемое место, самое должданное и знаменательное! После этих соревнований Айсулуу Тыныбекова поняла, что это именно её вид спорта.

Твердо решив, что она будет заниматься женской борьбой, юная мечтательница устремилась в столицу, знакомится с миром. Приехав, она не знала, где и как начать тренироваться... Но внутренний страх переборол огромное желание бо-

рическим фактом в спорте Кыргызской Республики. Тренер вывел спортсменку за счёт чуткого руководства, совместных упорных усилий, бесконечных тренировок на новый уровень. И их общая цель открыла им двери на внутренние и международные турниры, на которых они ощущали, что всё только начинается.

ЗОЛОТОЙ УСПЕХ

В 2009 году Айсулуу Тыныбекова впервые вошла в сборную Кыргызстана в весовой категории 58 килограмм. Принявшись целенаправленно бороться, относясь как к работе, а не просто мечте, часами проводила в тренировочном зале. Наша героиня почувствовала, как раскрывается её потенциал и теперь она знала, как ей использовать силу, темперамент, время. Техника и приемы, как известно, совершенствовать надо всегда. Первым символичным успехом Айсулуу Тыныбековой стало само участие в Олимпийских играх 2012 года в Лондоне, ей тогда было всего 19 лет. Она лицом к лицу встретила с когда-то детской мечтой и стала первой женщиной-борцом, представляющий Кыргызстан на этих играх. С тех пор куда более уверенно Айсулуу успешно выступает на мировой арене. 2013 год Чемпионат Азии, вышла обладательницей бронзовой медали. В том же году в Нью-Дели (Индия), выиграла ещё одну бронзовую медаль Чемпионата Азии и звание чемпионки Азии среди молодежи. Также удостоилась бронзы на семнадцатых Азиатских играх 2014 года. Работа над собой и усиление техники, метода борьбы, которые укрепляла за счёт борьбы с достойными соперницами Айсулуу взяла первое «золото» Чемпионата Азии по женской борьбе среди молодежи впервые в истории Кыргызстана. На достигнутом профессиональные спортсмены извлекали лишь пользу. Перед вторичным участием на Олимпиаде уже 2016,

роться и уверенность заниматься этим видом спорта. Выпускной класс она окончила уже с трудом, училась то в Бишкеке, то в родном селе Тендик. Весь учебный год так и прошёл на трассе Бишкек – Кочкор – Бишкек. Целеустремленной и настойчивой девушке удалось окончить 11-й класс и получить аттестат совершеннолетия. С поступлением в Кыргызский Государственный Технический Университет им.И.Раззакова началась ее большая спортивная карьера. В высшем учебном заведении она стала тренироваться под руководством Сабыра Рысбекова. У тренера глаз оказался алмаз, он увидел в Айсулуу потенциал и её физические данные, и несомненно природный талант стали первыми показателями и причиной познакомиться её с нынешним наставником Нурбеком Изабековым. Это знакомство стало для обоих судьбоносным и исто-

в Таиланде становится обладательницей золотой медали Чемпионата Азии, который прошёл в Бангкоке.

ОЛИМПИАДА 2016

И вот вновь знаменательный период не только для спортивного мира, но и для всех кыргызстанцев, которые болели по всему миру на Олимпиаде 2016 года, ведь в числе участников была и её фамилия. Айсулуу Тыныбекова представляла нашу страну среди 12.500 участников в Рио-де-Жанейро. Вела борьбу в весовой категории 58 килограмм. В стартовой встрече действующая чемпионка Азии в упорной борьбе вырвала победу у представительницы Бразилии Джойс Соуза да Сильвы, а в следующем поединке одолела чемпионку Европы Петру Маарит Олли из Финляндии.

(продолжение на 8-ой стр...)

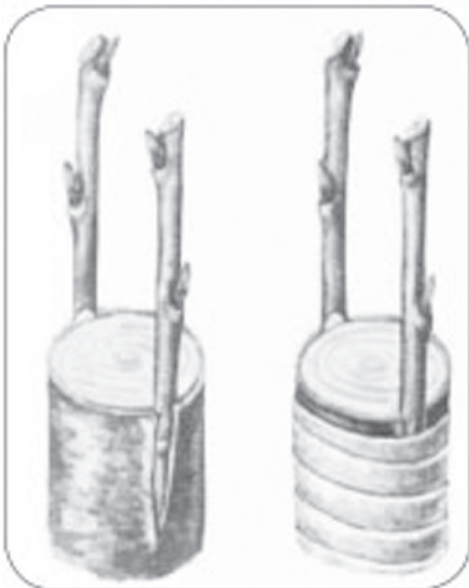
- Агай мөмө жемиштерин кыйыштырса болобу?

Ооба бизде алма-алмурутту кыйыштырып жүрүшөт. Бул маселе боюнча тажрыйбалуу багбандар мол түшүм алууда.

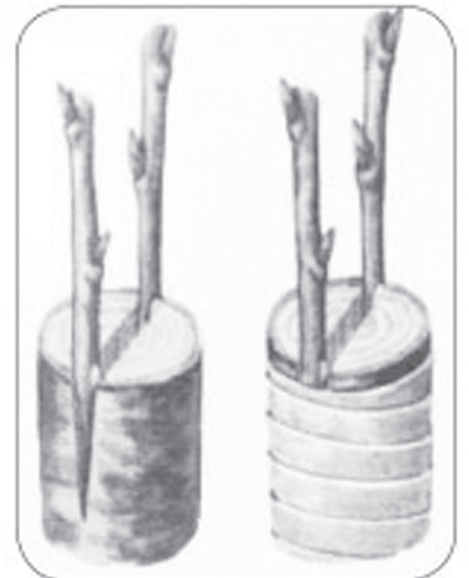
Кыйыштыруу – бул бир өсүмдүккө экинчи өсүмдүктүк калемчеси же бүчүрү аркылуу улоо болуп эсептелинет. Бир бактан эки түрдү жемиш алуу менен түшүмүн жакшыртууга болот. Өсүмдүктөрдү кыйыштыруунун жүздөгөн ыкмасы бар. Бирок бизде 2 түрү кеңири тараган:

1 - КАБЫК АСТЫНА КЫЙЫШТЫРУУ

Кесилген бутактын кабыгын каптал жагынан 2 сантиметр төмөн карай тилип, калемчени отургузуп, сыртын бекем байлоо.

2- ЖАРЫП КЫЙЫШТЫРУУ

Дарактын диаметри 10 сантиметрден жоон болуусу керек. Бутактын ортосун жарып, ошол жаракага калемчени киргизүү керек.

Мөмө-жемиштерин кыйыштыруу

- Канча жылда бир кыйыштырса болот?

– Бир жылдан кийин кыйыштырса болот. Керексиз бутактарды алып дегендей. Негизинен жыл сайын кыйыштырып турса жакшы болот. Бирок мөмө дарактар жыл сайын мол түшүм бербесе да, бир жыл көп бир жылы аз берип турат. Ошондуктан аны жыл сайын кыйыштыруу маанилүү эмес.

- Мөмө-жемиш жакшы түшүмүн бериш үчүн кандай аракеттерди көрсө болот?

– Алгач отургузганда биринчиден эле суусун убагы менен куюп, улам бутактарынан кесип туруш керек. Ар бир бутактын ортосу 40см кем эмес болуусу шарт жана да мөмө дарактын учун кесип койсо узунунан эмес туурасынан өсүп, түшүмү жакшырат. Жаш көчөттөр эки, үч жылдан кийин эле түшүмүн бере баштайт. Анан албетте, чөп өстүрбөй, улам түбүн жумшартып туруу керек. Экинчи жылы анан эски кыктардан кошсо болот. Көбүнчө жазында көбүрөөк суу куюп туруу керек.

- Кайсы дарак качан кыйыштырылат?

Ал эми бул туурасында айтып кете турган болсом кыргызстанда алма, алмурут, кокон гилас, алча, кара өрүк (кайналы) жана өрүктөрдү кыйыштыруу учуру апрель айында жана май айынын алгачкы он күндүгүндө жүргүзүүгө болот. Андан кечиксе өсүмдүк талаптагыдай өнбөй, бүчүрлөрү ачылып, кыйыштырылган бутак морт болуп сынып калышы ыктымал.

Ошондой эле Түштүк жергебизде кеч бышуучу алманы алуу үчүн бий алмага (айва) кеч бышуучу алманы кыйыштыруу керек. Себеби ал кыш аяктаган соң кеч ойгонуп, кечирээк бышкандыктан жаңы сортко ыңгайлуу шарт түзүлөт. Бий алмага кыйыштырылган мөмөлүү дарактарга оорулар жана зыяндуу заттар жолобой, суукка чыдамдуулугу артат.

Алмага алманын бардык түрүн жана алмурутту кыйыштырса болот. Учурда бойко, голден делишес жана ренет симиренко аттуу алманын сорттору, алмурутка да көп кыйыштырылууда. Андан тышкары ооруларга жана суукка чыдамдуу, түшүмү мол, жакшы сактала турган алманы алууда аталган сортторду жапайы алмаларга да кыйыштырышат.

Ал эми өрүк, шабдалы, алча, кокон гилас, кара өрүк сыяктуулар данектүү дарактар деп аталып, бири-бирине кыйыштырылат. Мындан түшүм жакшы-

Жаз
келип айлана жашылга курчалып эң бир керемет айлардын бири эмеспи. Муну менен катар адамдар жашылча жемиш тигишип, бак-дарактарды отургуза башташат. Нарын областынын Кочкор районундагы дыйканчылык менен көптөн бери алектенип келген Сагыналиев Өмүрбек мөмө-жемиштерин кыйыштыруу эрежелерин билүү максатында биздин редакциябызга кайрылган. Ал алма менен алмурутту кыйыштырууну каалайт. Биз бул маселенин так жообун алып берүү максатында айыл чарба илиминин кандидаты, КУУнун ботаникалык бакчасынын жетекчиси Эшимбаев Кубанычбек Искаковичке кайрылдык.

жана базардан мөмө-жемиш алып акча коротпоону дагы эске алыңыз. Мисалы, жайкы алма май-июнь айларында бышып калат да, күзгө чейин жесе болот.

Ал эми күзгү алмалар жаңы жылга чейин жегенге жетсе, кеч күздө терилген кышкы алмалар кийинки жайга чейин сакталат. Эрте бышкан сортторду үйгө жакын, андан кийин быша тургандарды короонун төр жагына отургузуу туура.

- Көчөттү отургузуунун эрежеси кандай аны отургузуп жатканда эмнелерди эске алуу керек?

Ар бир көчөттү алып жатканда кыйыштырган жери болуш керек. Ошол жагына көбүрөөк көңүл бууру керек. Тамыры жакшы болушу зарыл. Бул жактан көчөт алып жаткан кардарларга айтып, кесип кандай тигишти баарын үйрөтүлөт. Биринчи жолу тиккенде кык, ар кандай жер семиртичтерди колдонуунун кажети деле жок. Көчөт отургузуп жатканда ушуну эске алса дейт элем.

- Жерди да туура тандоо керекпи?

Жок жерди тандаштын кажети деле жок. Эң башкысы көчөттү күн чыгыш тарапты карап отургузса болду.

- Айыл жергесинин климатына ылайыкташкан да көчөттөр болобу?

Көчөттөр жер тандабайт. Бизден Нарынга, Көлгө алып кетишет баардык эле жерде өсө берет.

- Буларды курт жебеш үчүн кандай дары дармектерди колдонуш зарыл?

Атайын көчөттөргө колдонула турган дары бар ошону жаз айында чачып туруу керек. Андан сырткары, бир айда түбүн үч жолу актасаңыз түшүмүн сапаттуу берет. Мындан сырткары дарак таза өсүп курттан алыс болот. Ал эми жаш көчөттөр курттабайт. Элге айтат элем бак тиккиле. Азыр көбү эле “көчөт алсак эле өлүп калат” - деп ишенбегендер да бар. Аны алдап саткандар болсо керек.

 Калмира АСАНБЕК кызы

АЛМА ЭМНЕГЕ ПАЙДАЛУУ?

Кыргызстандыктардын короолорунда да алманын көптөгөн түрлөрү өсөт. Ошондой эле өлкөдө 18 миң гектардан ашык жапайы түрлөрү бар. Демек биздин мамлекет алмага бай. Көпчүлүк элеттиктер алма менен тиричилигин өткөрүп келишет. Алынган түшүмүн базарга алып чыгышат. Кээ бир багбанчылык менен алектенген дыйкандар башка мамлекетке тонналап экспорттошот. Бул аркылуу дыйкандар үй-бүлөсүнө акчалай киреше алып келишет. Ал эми сактоо мөөнөтүнүн узактыгына алманын туура терилүүсү түз таасир этет.

Алма бышып жетилгенде табиятынан сырты жука мом менен капталып, чирип кетүүдөн сактайт. Ошол себептен чүпүрөк мээлей менен терип, дароо жашикке бирден жайгаштырыңыз. Алмаларды жер төлөдө, балкондо сактоого болот. Алма ордунан канчалык аз козголсо, ошончолук көпкө сакталарын эстен чыгарбаш керек.

Алмада ден-соолукка керектүү абдан көп С, В1, В2, Р, Е витаминдер менен марганец, калий, кальций, фосфор, натрий, молибден, цинк, барий микроэлементтери бар. Алмадагы темир кандын айлануусуна өтө керектүү зат.

Алма тамак сиңирүүгө жардам берет. Алмалар витамин жетишсиз болгондо дагы абдан пайдалуу. Кант диабетинде "алманын пайдасы" кайталангыс. Алма мээге жана рак оорусунан сактайт. Алмалар организмди шлактардан жана токсиндерден тазалайт.

Элибиз эгемендүүлүк алгандан кийин, жалпы республика базар экономикасына өттү. Жашоо барган сайын кыйындап, эл турмушу оорлоду. Жумушсуздук көбөйүп айыл эли шаарга агылып, жер иштетилбей, мал багылбай калды. Маяна аз болуп мамлекеттик кызматтагылар да жумушунан кетип, чет жакка же базарга өтө баштады. Кыргыз үчүн өөн учураган бул нерсе бара-бара көнүмүшкө айланды. Базарлар түптөлүп эл соодага өттү. Айрымдар кредит алса, кээ бири карыз алып сооданын ысык-суугуна көнүштү. Бул жоон топтун бири байып, там салса, бири үй бүлөсүн бакканга кудурети жетти. Ал эми кай бири күйүп кетип, түп оорду менен жок болду. Базар деселе акча агылып, капчыгыңа түшчүдөй элестетишет. Жайдын 40 градустук ысыгына куйкаланып, кыштын ызгаарына чыдап, соодасын жүргүзүшү керек.

Жаңы жылдын кириши менен катуу суук кошо келди. Баардыгын айтпаганда акыркы үч күндүк суук сөөктөн өтүп, чучукту тоңдурду. Бул арада “базарда соода кылган соодагер кантти экен?”-деп Ош базарынан кабар алдык. Чындыгында бул базарга биринчи келгендин башы айланат. Базар ичин аралап, айрым соодагерлер менен маектештик. Чындыгында бери жактагы адамга оңой көрүнгөнү менен соода кылуу оор экени билинди. Ар бири түйшүгүн айтканда жаның кейийт. Жетишкендиктерин айтса жүзүңө жылмаюу келет.

ЖАНБОЛОТ МЫРЗА, 60 ЖАШТА

Нарын облусунун Ак-Талаа районундагы Баетов айылынан болот. Кесиби боюнча журналист. Улуттук университетин аяктаган. Жашоо турмуштун айынан өз кесибин аркалабастан, экинчи кесиби кылып соодага өтүп кеткен. Базарда эмгек кылганына быйыл 22 жылдын жүзү болот. Эң алгачкы ишин “Дордой” базарында кийим сатып баштаган. Ал эми “Ош базарында” жер жемиш сатканына аз гана убакыт болду. Күнүнө же айына канча киреше түшөөрүн так айткан жок. Бирок канча аренда төлөөрүн айтты. Айына 6000 сом экен. Канча соода кылба базарда өйдө төмөн болот. Бирде өзүн актаса, бирде актабай. Ар кандай да окуялар болоорун эскерип өттү. “Бир күнү базарга болгар калемпирин алганы бир аял келип калды. Айтканын тартып берип жаткам. Бир маалда калемпирдин сөнгөктөрүн жула баштады. Бул да салмак кошот деп. Анан тарттырып алып кетип калды. Мен таң калган боюнча узатып кала бердим”- деп эскерет. Келечекте базардын астын-үстүн жылуулап заманбап шартта болуусунан үмүттөнөт.

АМИРБЕК МЫРЗА 49 ЖАШТА

Кара-Кулжадан болот. Кесиби бухгалтер. 1990-жылы Советтер Союзу тарай элек учуру. Бей капар 70-150 сомдук айлык маянага иштеп жүргөн мезгили. Көп өтпөй Советтер Союзу тарагандан кийин, дыйканчылыкка өтүп эгин эгип, жер айдай баштайт. Мезгил өтүп жерлер арыктап, эрозия болуп иштеткенге мүмкүнчүлүгү болбой калат. Мына ошондон тартып агаларынын колдоосу менен базарга өтүп, соода жаатында жүрүп, талаа-түзгө чыкпай калат. Бул тармакта жүргөнүнө быйыл 15 жылдын жүзү болду. Эң алгачкы ишин “Дордой” базарынан баштаган. Ош базарына келгенине эки жыл гана болду. Бул жерде бут кийимдерди сатат. Товарларды дүң баада дордойдон алып келет. Азыркы турган жери арзан катар деп аталгандыктан товардын үстүнө 50дөн 100 сомго чейин, кээде гана 150-200 сом кошот. Андан жогору кошсо өтпөй калат. “Болгон наныбызды ушул жерден таап жеп жатабыз. Айлык -салыгын алгандан кийин айына 20 миңдин аркы-беркиси болот. Үй бүлө бакканга жетет”-деди. Амирбек мырзанын тилеги “тартип болуп, мыйзам иштеп турса баарыбыз үчүн жакшы болмок”.

ЖОРОВА ЖАЗМИРА 35 ЖАШТА

Ош облусунун Кара-Кулжа районуна караштуу Сай айылынан. Ош базарында иштеп баштаганына бир жылдын жүзү болот. Эң алгач сооданы минустан баштаган. 140 миң сом карыз алып, 100 миңдин арендага берип, калганына товар алган. Көбүнчө күрүч сатат. Атайын Баткен, Өзгөн, Жалал-Абаддан алып келип берген адамдары бар. Жолун чыгарып, баасын туура-

лап сатышат. Баткен күрүчүнүн 1 kilosун 90 сомдон алат. Бааны ар кандай коюшат 25кило күрүчкө 10 сом, 50 кило күрүчкө 15 сомдон өйдө кошот. Айына 15 миң табат. Ал үчүн бул жакшы эле акча. Ал эми базардагылар быйыл соода жок. Мурун мындан да жакшы болгондугун айтышты. Анткени чоң супер маркеттер ачылып, эл көбүнчө базарга келбей калды. Акыркы суук да сооданы солгундатып кедергисин тийгизди. Базарда ар кандай өйдө, төмөн окуялар болот. Жазмира да бир чай сатам деп миң сомго алданып калган. Жаңы чыккандыктан ичи ачышып, жаман болгонун айтат. “Келечекте базардын жолун ондошо жакшы болмок. Себеби, кар жаап, жаан-чачын болгондо киши басууга мүмкүн болбой калат. Ал эми жол ортосунда туруп соода кылгандар аренда аксын төлөбөйт. Биздин соодага кедергисин тийгизип жатат. Администрация ушуну көзөмөлдөсө жакшы болмок”-деп билдирди.

НУРИЗА ТУРДУКЕЕВА, 41 ЖАШТА

Нарын облусунун Ак-Талаа районунун Баетов айылынан болот. Кесиби боюнча тигүүчү. Өз кесиби менен иштебестен эл сыяктуу шаарга келип, базарга чыккан. Учурунда жолдошу элүү сом берип, иш таап ал деп айылга кетип калган. Ошондо базарга келип элүү сомун улантып соодагер болгон. Эт сатып иштегенине 17 жыл болду. Башында кой этин сатса, азыр уй этине өткөн. Уйдун этин 285 сомдон алып 330-350 сомдон сатып пайда көрөт. Сыр кылбастан эң аз болгондо айына 15 же 20 миң сом табаарын айтты. Бул жакта ар ким өзүнө чоң. Каалаган убакытта кетип, каалаган учурда келишет. Бирөөнүн кол алдында иштегенге көнбөй калышты. Айыл чарбасына же башка тармакка бара алышпайт. Айрым учурда алданып да калышат. “Биз үчүн күн сайын соодабыз болуп турса маанайыбыз көтөрүңкү болуп, көңүлдү жүрөбүз”- дейт. (күлүп)

ЗУУРАКАН КАПАРОВНА, 43 ЖАШТА

Ош облусунун Кара-Кулжа районунан. Кесиби боюнча юрист (адвокат). Жашоонун айынан, маянанын аздыгынан улам кесип ко-

торуп, соодага өткөн. Жолдошу 1995-жылы каза болгон. Үй бүлө түйшүгүн көтөрүүгө бел байлап, борборго келет. Алгач өз ишин тамак сатуу менен баштайт. Туура он айдан кийин “Ош базарына” караштуу Ала-Арча базарынан орун алып иштеп калат. Андан бери 21 жыл өттү. Сооданын жаман жагын көргөн жок. Иши жүрүшүп шаар ичинен квартира, машина, контейнер алды. Эң чоң жетишкендиги кызын ЖОЖдон окутуп, анысы жашоодо ордун тапты. Албетте айлык маянасын сыр катары сактап бөлүшкөн жок. “Өзүбүзгө жетет, артып калса балдар үйүнө, карылар үйүнө барып турабыз”-деп койду.

РАЙЫМБЕК ЖУМАГУЛОВ, 68 ЖАШТА

Нарын районунун Дөбөлү айылынан. Кесиби боюнча музыка мугалими. Айлыгы убагында 2500 сом болгондуктан иштебей калган. Ар кандай жумушта иштеп жүрүп, базарга келгенине 14 жыл болду. Товарды буйрутма менен фирмалардан алышат. Айтуусуна караганда 4-5 сом гана кошот. Түшкөн акчасы үй бүлөсүнөн, свет, газынан артпайт. Базарда күтүлбөгөн окуялар да болот. Бирде сатуучуларды алдап кетишсе, кээде байкабай өздөрү да алдап алышат экен. Айылга барып жер иштеп, мал багып көрбөйсүзбү десек. “Менден башка жети бир тууганым жетишет. Алардын баардыгы айылда турат”- деп жооп берди.

ОШ БАЗАРДАГЫ БААЛАР:

Кум шекер-42 сом
Рошки -35 сом
Өсүмдүк майы-75 сом
Чай-70 сом
Нан -12-15 сом
Картошка -30-35-сом
Сабиз-25 сом
Пияз-25 сом

Ошентип базардагы бир күнүбүз бизди ар кандай тагдырдагы адамдарга жолуктурду. Көбүнчөсү айыл жергесинен келип соода сатык менен алек болгондор. Бир өңүттөн карап алардын жашоосун түшүнсө болот. Бирок айылда калган үлүш жерлерди, мал-келди ким карайт?-деген ойго келесиң. Көпчүлүк айылдыктар шаарга кетип калганбы деген суроо көңүлдү уялайт.

Баястан АЛИЯЗОВ

Агро
жарчы вести

Главный редактор:
ДҮЙШӨНБАЙ уулу Азамат

Дизайнер-верстальщик
ШАРШЕНБАЙ кызы Айпери

e-mail: agro.mir.2009@mail.ru

Информационно-рекламная газета

Учредитель: ОсОО “АгроМир”
Газета зарегистрирована в
Министерстве Юстиции
Кыргызской Республики

Регистрационное
свидетельства №1522

Редакция газеты не всегда разделяет
точку зрения авторов публикации.
За содержание рекламных объявлений,
номера телефонов редакция
ответственность не несет.

По всем вопросам подписки и размещения
рекламы обращаться в офис
редакции;

Адрес: г.Бишкек, ул. Киевская,96А
Тел.: (0312) 66-17-00

Отпечатано:
Типография
“Фонд Центра
Поддержки СМИ”

Заказ №658
Тираж 1350 экз

Хадича БАБАЕВА:

*Моя героиня
Хадича Бабаева,
очень интересный,
духовный, преданный,
грамотный человек.
А её родословная
не оставила меня
равнодушной Отец-
уйгур, мама-татарка,
а сунгур - узбек, кыдагый-
кыргызка и это лишь
край занавеса её жизни.*

Я не могла уехать из Кыргызстана

ОТЕЦ ПЕРЕВЁЗ НАС С КИТАЯ

- Начала свою историю, Хадича апа, которая прежде чем беседовать, всегда накормит собственноручно приготовленной едой, а мудрые глаза всегда притягивают внимание, так, что не хочется отрываться от неё взгляда.

Неделю простояла у плиты на кухне, чтобы досыта накормить долгожданного внука Дильшата, детище старшего сына, который, увы, редко приезжает в Бишкек. Так как со своей мамой живёт в России. А для апа очень важно, чтобы внук испробовал все блюда, которым научила мама-татарка, а так, как корни уйгурские и муж был узбек, у неё это получается изысканно вкусно. Это трепетная женщина, которой важен каждый родной человек в её семье, вызывает у неё шквал сил и именно поэтому она посвятила себя детям их воспитанию и образованию. За прилежное воспитание и успеваемость своих детей Хадича Бабаева в школе всегда получала множественные благодарственные письма. Судьба, оставила двух внуков Рамазана и Малику, от невестки-татарки, но забрала младшего сына Рустама, с тоской и наворачнувшиеся слезами вспомнила моя героиня. Зато внучка порадовала правнучками, гиперактивными и милыми Айбийке и Арууке, зять-кыргыз. В её скромном доме столько тепла, человеческого, необъятного, но ощущаемого! А потому, что это тепло исходит от неё, заряжая всех, кто приходит в этот дом, кстати, дом, как я могла забыть, этот кров они с мужем Журавеем, получили от государства, в котором мы с детьми троих детей, двух сыновей Рашида и Рустама и единственную дочь Хамиду. У любимой дочери уже взрослая красавица дочь Наиля и подрастающие сыновья Арслан и Арсен. -Я ведь не родилась в Кыргызстане, увидела свет впервые в Китае, в местности Шарасум, где отец работал переводчиком при консульстве СССР. И как-то консул, оказывается, сказал Сабит-переезжай! Скорее всего, скоро будет переворот и возможно, что вол-

Отец Сабит

нения в народе будут неизбежны, а у тебя большая семья и мы переехали.

МЫ БЫЛИ ОЧАРОВАНЫ ФРУНЗЕ

-Прежде чем начать жизнь в этой солнечной, горной стране наша семья прошла долгий путь. В первое время, так, как мы не владели языком, это приводило нас в ступор на уроках в школе. Пару месяцев в двойниках были для меня неизбежными, но зато через полгода моя фотография до самого окончания школы висела на доске почёта за успеваемость. И только в 1956 году после как муж старшей сестры съездил в то время в Киргизию по делам, приехал очарованный, что здесь невероятный воздух, прекрасный вид и вокруг всё в зелёной окраске и люди приятные. Тогда отец без тени сомнения перевёз наши семьи во Фрунзе, так мы тут и остались, с проблеснувшей в глазах любовью и благодарностью поделилась Хадича апа с детским воспоминанием.

(начало на 5 стр.)

В полуфинальной схватке, когда боксёры с замиранием сердца и уверенностью в её победе подпрыгивали у телевизоров и смартфонов, обновляя свои статусы на интернет-страничках с возгласами поддержки Тыныбекова уступила россиянке Валерии Кобловой, но получила возможность бороться за бронзу. За итоговое 3 место на Олимпиаде кыргызстанка встретила на ковче с представительницей Индии Малик Сакши. В первом периоде Айсулуу Тыныбекова боролась активно, сумела завершить схватку в свою пользу со счётом 5:0 и слёзы счастья на тот момент катились не только у её родных, борьба была сильной, обостряя вкус победы. Во второй половине схватки представительница Индии оживилась и пошла в атаку, к середине второго периода сумела сократить отставание до минимума 4:5, а на последних секундах и вовсе вырвала победу со счётом 8:5. Несмотря на не согласие и оспаривание со стороны тренера Айсулуу Тыныбековой, Нурбеком Изабековым, который прошёл весь этот многолетний путь, судьи не справедливо отдали победные очки спортсменке из Индии. Так считали многие эксперты борьбы и сама Айсулуу тоже. В итоговом протоколе Тыныбекова заняла 5 место, но для

Дочь Хамида и старший сын Рашид

НЕ ЛЮБОВЬ, А ОТНОШЕНИЕ -ВОТ, ЧТО ВАЖНО В ОТНОШЕНИЯХ!

Мой будущий муж был из несостоятельной семьи, приехавший недавно во Фрунзе, неприметный, но настойчивый узбек, стал привлекать к себе внимание. Я совершенно не воспринимала его всерьёз, был случай, он стоит, посвящает мне свои чувства, а я говорю, докажи, прыгни в пруд-прыгнул!

Через два месяца и два дня после женитьбы мужа забрали в армию, тогда служили два года, до, было три. Во время нашего длительного расставания, после недолгих семейных дней с армии он мне в неделю два раза присылал душевные письма, строки, длившиеся аж на две или четыре страницы. Тридцать два совместных лет в уважении и согласии прервались его неожиданной смертью в 53 года.

Я НЕ МОГЛА ОСТАВИТЬ КЫРГЫЗСТАН!

- Своей Родиной, я считаю Кыргызстан, потому как, как в этой стране, я нигде, себя такой счастливой не ощущала! Было, что меня старший сын пригласил в Минск, где жил с супругой белорусской, всё было прекрасно. Рашид предлагал мне переехать к дружелюбным белорусам, но, оставить Кыргызстан, с которым связан каждый мой счастливый день, я не могла! Не могла переступить через себя, да ещё я очень люблю кыргызов! И даже революции нас не отдалят от этого народа, с которыми живём под одним ясным небом. Как не верти, но наша сила в единстве духа! С уверенностью поведала мне Хадича Бабаева, историю длинную в жизнь.

✍ Нуризат ДЖОЛДОШПАЕВА

Кыргызская Республика – страна, в которой дышишь полной грудью, ощущая как чистый, горный воздух пробирает тебя до глубины души. Наполняя добром, любовью, дружелюбием, выводя на лице улыбку. Кыргызстан – страна, где хочется жить, потому что всегда ощущаешь свободу! Кыргызстан – это мир, где тебя обязательно услышит твой соотечественник! Кыргыз или узбек, русский, а может немец, гунганин или уйгур, наша страна- интернациональна и в этом наша сила!!!

Присылайте свои заявки на участие, указывая тему рубрики - «Кыргызстан для меня...!», делитесь своими историями или же рассказами о соседях, друзьях, родственниках, что безусловно послужит укреплению дружбы народов, которые проживают в нашей солнечной Кыргызской Республике!
+ (996) 703535690, ndjoldoshaeva@gmail.com

ЗОЛОТАЯ ИСТОРИЯ АЙСУЛУУ ТЫНЫБЕКОВОЙ

миллиона своих земляков и поклонников она была призёром. Потому что она показала сильную борьбу и познакомила мир с вольным духом кыргызов. Пятое место не сломило дух, она не из тех, кто ведётся на провокации и теперь её очередная цель Олимпиада в Токио, в 2020 году. А перед этим она покоряет международные, лицензионные турниры. В этой погоне и суеете за славу Кыргызской Республики, она не забросила обучение и окончила университет, в который когда-то переступила порог с надеждой на лучшее. На сегодняшний день учится в Кыргызской Государственной Академии Физической культуры и спорта. Продолжает тренироваться, устраивать жизнь и ещё тренировать последователей, юных спортсменов как когда-то её тренера.

ПРИМЕР ПОДРАЖАНИЯ

Айсулуу как немногим известно, как начинать с ничего и она знает, что советовать ученицам, чтобы те, не падали перед барьерами, знает каково быть потерянной

и не услышанной, также зная что помогает побеждать. Одним словом – достойный пример подражания. И перед, тем, как начать тренировать силовых леди, она говорит, – «Если ты не уверена в себе, не стоит дальше продолжать. Но если горюшь желанием и у тебя есть талант, надо идти до конца»!

Золотая история когда-то неприметной, юной, скромной мечтательницы. За счёт борьбы с жизнью доказала, что нужно слышать свой внутренний мир и не пропускать мимо удачу и следовать мечте. Теперь спустя столько времени, когда она жертвовала всем, личной жизнью, временем для родных, спокойного проживания и многих других житейских радостей её имя озвучивают на многих международных аренах, про неё говорят во многих странах. В такое не легкое для женской борьбы время, есть некто, продолжающая и развивающая и этот вид спорта, она Айсулуу Тыныбекова.

✍ Индира Оморова